

Redactie : Postbus 318
7400 AH Deventer
Telefoon : 0570 – 682116
Internet : www.pensioenfonds-tdv.nl
E-mail : info@pensioenfonds-tdv.nl

Juni 2010

Jaargang 12

Verkort Jaarverslag 2009

Deze Pensioenblik geeft een samenvatting van het Jaarverslag 2009. Het volledige verslag kunt u vinden op onze website.

Inleiding

Pensioenen stonden in 2009 breeduit in de belangstelling. In 2008 zorgde de wereldwijde kredietcrisis voor een dramatische val op vrijwel alle beurzen en een forse daling van de rente. Dit heeft geleid tot een ernstige verslechtering van de vermogenspositie van pensioenfondsden. Als gevolg hiervan moesten veel pensioenfondsden in 2009 een herstelplan indienen bij de toezichthouder, De Nederlandse Bank (DNB). Dit gold ook voor TDV. Gelukkig wisten de financiële markten zich in 2009 te herstellen van de dramatische ontwikkelingen in 2008, waardoor de financiële positie van veel fondsen fors verbeterd is. Een tegenvaller hierbij was dat als gevolg van de langere levensverwachting er een aanzienlijk bedrag gereserveerd moest worden om pensioenen langer uit te keren dan oorspronkelijk was verondersteld.

Bij TDV is de dekkingsgraad in 2009 verbeterd van 95,8% tot 102,6%, waarbij TDV een bedrag ter grootte van € 15,5 miljoen (5%) aan de voorzieningen heeft toegevoegd in verband met de stijging van de levensverwachting. TDV bevindt zich hierdoor nog steeds in een situatie van een dekkingstekort. Als gevolg hiervan was het fonds niet in staat om per 1 januari 2010 pensioenaanspraken en pensioenrechten te verhogen.

Pensioenregeling

Op aanwijzing van DNB hebben nog enkele aanpassingen in de pensioenreglementen plaatsge-

vonden. Deze aanpassingen waren van technische aard.

Inhoudelijk is de oude pensioenregeling 1993 per 1 januari 2009 omgezet van een eindloonregeling naar een middelloonregeling. Hierdoor worden de verhogingen van opgebouwde pensioenaanspraken van actieve deelnemers aan deze oude regeling, op dezelfde manier behandeld als de pensioenaanspraken van de overige actieve deelnemers.

Verhoging pensioenrechten

Het toeslagenbeleid is bij TDV voorwaardelijk. Dit betekent dat het bestuur jaarlijks besluit of en in hoeverre pensioenaanspraken en pensioenrechten worden aangepast. Alleen indien het bestuur van mening is dat de financiële middelen van het fonds daarvoor toereikend zijn, zal er een toeslag worden toegekend. Er is dus geen recht op een toeslag. Voor deze voorwaardelijke toeslagverlening is geen reserve gevormd en wordt geen pensioenpremie betaald. De toeslagverlening wordt uit het beleggingsrendement gefinancierd.

Op basis van de stand van de dekkingsgraad per eind november 2008 van 98% heeft het bestuur besloten dat de financiële middelen niet toereikend waren en de pensioenaanspraken en pensioenrechten per 1 januari 2009 niet konden worden verhoogd. Wel een verhoging toekennen zou de financiële positie van het pensioenfonds verder verslechteren en strijdig zijn met de voorwaarden die DNB stelt.

De loonstijging over 2008, het uitgangspunt voor de toeslagverlening per 1 januari 2009 van opgebouwde aanspraken van deelnemers, bedroeg 2,8% (voor werknemers van Impress BV 3,01%). De prijsstijging in de

maand juli 2008 ten opzichte van het vorige jaar, het uitgangspunt voor de toeslagverlening voor pensioengerechtigden en gewezen deelnemers, bedroeg 3,21%.

Hoewel de dekkingsgraad in 2009 beter hersteld is dan verwacht, heeft het bestuur besloten de pensioenaanspraken en pensioenrechten per 1 januari 2010 niet te verhogen. Het bestuur was van mening dat er in de komende periode nog veel onzekerheden en risico's zijn omtrent de ontwikkeling van de financiële markten. Ten tijde van de bestuursvergadering was inmiddels bekend dat de levensverwachting van de bevolking in Nederland verder gestegen was en dat TDV hiervoor een voorziening zou moeten nemen. Dit heeft ook een rol gespeeld bij de beslissing om geen toeslagen te verlenen. Daarnaast lag het niveau van de dekkingsgraad van 106,3% per eind november maar vlak boven het door de DNB vereiste niveau van 105%.

De algemene loonstijging over 2009 is het uitgangspunt voor de toeslagverlening per 1 januari 2010 van opgebouwde aanspraken van deelnemers. Deze loonstijging bedroeg 0,80%. De prijsstijging in de maand juli ten opzichte van het vorige jaar is het uitgangspunt voor de toeslagverlening voor pensioengerechtigden en gewezen deelnemers. Per 1 juli 2009 bedroeg de prijsstijging 0,19%.

Verzekerden

In tegenstelling tot de twee voorgaande jaren, traden er in 2009 geen grote veranderingen op in het verzekerdenbestand. De grootste mutatie was de daling van het aantal actieve werknemers. Daarnaast zijn in 2009 ex-partners apart geadministreerd als gewezen deelnemers (staan vermeld onder andere oorzaken in de tabel; voorheen waren zij inbegrepen bij de partners). Dit is de oorzaak van de stijging van het aantal gewezen deelnemers.

Premie

In de laatste bestuursvergadering van 2008 had het bestuur besloten om de premie voor werknemers van Impress SSC vast te stellen op 15% van de pensioengrondslag. Door de daling van de rente in de laatste maanden van 2008 en strengere eisen van DNB bleek deze premie niet toereikend te zijn. Het benodigde percentage bedroeg 18,3%. In een ingelaste vergadering heeft het bestuur besloten, mede gezien de financiële positie van het fonds, om bij wijze van uitzondering de premie tussentijds te wijzigen. Per 1 juli 2009 is de door werknemers te betalen premie verhoogd van 6% (40% van 15%) naar 7,32%. Over het hele jaar gerekend betaalde de werknemer hierdoor gemiddeld 6,66% (36,4% van de totale premie) en de werkgever 11,64% (63,6% van de totale premie). De werkgever heeft als gevolg hiervan het grootste gedeelte van de premieverhoging voor zijn rekening genomen.

Financiële positie v/h fonds

De financiële positie van het fonds wordt onder andere gemeten door de reservepositie en de dekkinggraad. De ontwikkeling van de reservepositie en de dekkinggraad worden bepaald door de veranderingen in het vermogen en de verplichtingen van het fonds (technische voorzieningen).

De verandering van het vermogen is sterk afhankelijk van het rendement dat behaald wordt op de beleggingen. 2009 was een goed beleggingsjaar. Hierdoor is het vermogen van TDV gestegen. De verplichtingen die voortvloeien uit de toegezegde pensioenaanspraken en opgebouwde pensioenen worden beïnvloed door actuariële ontwikkelingen en

	Deelnemers	Gewezen deelnemers	Ouderdoms-pensioen	Partner-pensioen	Wezen-pensioen	Totaal
Stand per 1 januari 2009	1.272	1.984	1.983	1.341	34	6.614
Nieuwe toetredingen	30	-3	10	4	2	43
Uitdiensttreding	-31	27				-4
Waardeoverdracht		-7				-7
Ingang pensioen	-79	-93	172	66	9	75
Overlijden	-6	-16	-104	-78		-204
Afkoop	-1	-1	-69	-16	-1	-88
Andere oorzaken		132	3	3	-6	132
Saldo mutaties	-87	39	12	-21	4	-53
Stand per 31 december 2009	1.185	2.023	1.995	1.320	38	6.561

- 1) In de standen per 1 januari en 31 december 2009 zijn respectievelijk 203 en 182 deelnemers begrepen met een (gedeeltelijke) premievrijstelling vanwege arbeidsongeschiktheid.
- 2) Inclusief ex-partners.

door de ontwikkeling van de rente. Als de rente daalt, stijgen de verplichtingen en als de rente stijgt dalen de verplichtingen. In 2009 is de rente gemiddeld licht gestegen, waardoor de technische voorzieningen iets gedaald zijn.

Eind 2009 heeft het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) nieuwe statistieken over sterfte in Nederland bekend gemaakt. Hieruit bleek dat de sterfte beduidend minder hoog was dan verondersteld. Dit betekent dat de levensverwachting hoger is dan was aangenomen en dat hierdoor pensioenen langer uitgesteld moeten worden dan waarmee gerekend is. Hierdoor treedt er een verlies op en noodzaakt dit de pensioenfonds om hiervoor de technische voorzieningen te verhogen. Het bestuur van TDV heeft daarom besloten om de technische voorzieningen per 31 december 2009 met 5% te verhogen.

Door bovengenoemde ontwikkelingen steeg de dekkinggraad van 95,8% per ultimo 2008 naar 102,6% per ultimo 2009. Dit betekent dat het fonds zich nog steeds in een situatie van een dekkingstekort (dekkinggraad onder 105%) bevindt. Zonder de extra voorziening van 5% voor de hogere levensverwachting was TDV wel uit de situatie van een dekkingstekort gekomen. Het eigen vermogen is gelukkig wel omgeslagen van negatief naar positief. De verbetering van de financiële positie van het fonds loopt voor op de verwachte verbetering in het herstelplan.

Continuïteitsanalyse

Bij de indiening van het herstelplan dienden pensioenfonds ook een nieuwe zogenaamde continuïteitsanalyse te laten uitvoeren. In deze analyse wordt, door verschillende toekomstscenario's door te rekenen, bezien of het fonds aan haar verplichtingen op lange termijn kan voldoen. Tevens biedt de analyse inzicht in de mate waarin de voorwaardelijke toeslagverlening naar verwachting kan worden toegekend. In het voorjaar van 2008 had TDV al een continuïteitsanalyse laten uitvoeren.

Gezien de verslechterde financiële situatie van TDV gedurende 2008, zal het niet verbazen dat de uitkomsten van de continuïteitsanalyse uit 2009 beduidend minder gunstig waren dan die uit de analyse van 2008:

- de gemiddelde dekkinggraad vertoont een stijgende lijn en komt over 15 jaar ruim uit boven de vereiste dekkinggraad;
- echter de gemiddelde kans op een dekkingstekort is in de eerste 5 jaar bijna 50% en over een termijn van 15 jaar is de gemiddelde kans op een reservetekort meer dan 50%;
- over de hele periode van 15 jaar is voor Impress BV een hoge premie vereist (23% of meer);
- over de periode van 15 jaar blijft de koopkracht van actieve deelnemers gemiddeld op peil, terwijl die van niet-actieve deelnemers (dus ook van gepensioneerden) gemiddeld iets achterblijft (10%).

Herstelplan

In maart 2009 heeft TDV een herstelplan bij DNB ingediend. In het jaarverslag is een samenvatting van het herstelplan opgenomen. Vorig jaar heeft TDV hierover al uitvoerig met u gecommuniceerd. Daarom wordt in deze Pensioenblik hier verder niet op ingegaan. Eind Juni 2009 heeft DNB ingestemd met het door TDV ingediende herstelplan.

Beleggingen

De kredietcrisis die eind 2008 uitbrak had in het eerste kwartaal van 2009 een grote invloed op de economie. Het vertrouwen werd diep aangetast door de aanhoudende problemen in de financiële sector. Het gevolg was dat de economische groei wereldwijd in het eerste kwartaal zwaar negatief was. Er was een groot gevaar dat de wereldeconomie in een deflatoire spiraal zou komen. Regeringen en centrale banken wilden dit tegen elke prijs vermijden en troffen uitzonderlijke maatregelen. De rente werd zoveel mogelijk verlaagd (in sommige landen naar 0%), veel centrale banken gingen over tot het opkopen van leningen en obligaties van zowel bedrijven als de staat en regeringen gingen over tot fiscale stimulering. Aan het begin van het jaar was de stemming op de aandelenbeurzen aan het begin van het jaar uitermate somber. Het dieptepunt werd begin maart bereikt. Halverwege maart sloeg het sentiment vrij plotseling om. Signalen dat het overheidsingrijpen effect begon te sorteren zorgden hiervoor. Daarnaast kwamen er berichten van met name Amerikaanse banken dat zij in het eerste kwartaal operationeel goede winsten maakten. De rest van het jaar hield de goede stemming aan. De markten werden ondersteund door betere economische berichten en kwartaalcijfers die over het algemeen beter dan verwacht waren. Bij het herstel liepen Emerging Markets voorop, terwijl Japan achterbleef. Uiteindelijk stegen de aandelenbeurzen vanaf het dieptepunt met meer dan 50%, wat aan het begin van het jaar niemand voor mogelijk had gehouden. Aan het rentefront bleef het redelijk rustig. Toen aandelenmarkten in februari en begin maart hard daalden, bereikte de rente haar dieptepunt. Nadien liep de rente licht op, met name die op langere looptijden. De belangrijkste verandering was

X € mln	2009	2008
Pensioenvermogen	333,5	305,6
Technische voorzieningen	-/-	319,1
Eigen Vermogen	8,5	-/- 13,5
Vereist Eigen Vermogen	59,1	44,3
Reservepositie	-/- 50,6	-/- 57,8
Dekkingsgraad	102,6%	95,8%
Vereiste dekkingsgraad	118,2%	113,9%

eigenlijk de vorm van de rentecurve. De rente op korte leningen daalde (tot een looptijd van 15 jaar), terwijl de rente op langere leningen (vanaf 15 jaar) licht steeg.

Beleggingsbeleid

Strategische asset allocatie

In 2009 is er een expliciete scheiding aangebracht tussen de beleggingen die zorgen voor het afdekken van het renterisico (matching-portefeuille) en beleggingen die aangehouden worden om een positieve opbrengst te genereren (return-portefeuille). De doelstelling van de matching-portefeuille is een opbrengst te behalen die ten minste gelijk is aan de verandering in de technische voorzieningen (afgezien van eenmalige bijstellingen van deze voorzieningen). Hierbij dient opgemerkt te worden dat, indien besloten is om het renterisico niet voor 100% af te dekken, het kan voorkomen dat deze doelstelling niet gehaald wordt. De doelstelling van de return-portefeuille is minimaal zoveel opbrengst te behalen dat de rentekosten voortvloeiend uit de matching-portefeuille en de kosten van indexatie van de pensioenen en pensioenaanspraken betaald kunnen worden plus een extra rendement, met inachtneming van het risico, ter versterking van het eigen vermogen.

Het strategisch beleid ten aanzien van de renteafdekking voor 2009 was om voor ten minste 70% afgedekt te zijn. Het maximum percentage bedroeg 100%. De strategische aandelennormportefeuille is per 1 juli gewijzigd. Besloten is om de aandelenbeleggingen voor de helft passief te doen, dat wil zeggen dat de beleggingen het rendement van de benchmark vrijwel volgen en niet getracht wordt door afwijkende posities een extra rendement te behalen. Tegelijkertijd zijn de regiowegingen iets aangepast. Het gewicht van Europa is verlaagd naar 51% (was 60%),

terwijl de gewichten van de VS en het Verre Oosten/Emerging Markets verhoogd zijn.

Gevoerd beleggingsbeleid

Per ultimo 2008 was het renterisico voor 90% afgedekt. Bij de splitsing van de portefeuille tussen een matching-portefeuille en een return-portefeuille aan het begin van het jaar daalde dit percentage naar 80%. Nadat de rust op de financiële markten enigszins was teruggekeerd, is dit percentage vanaf de zomer teruggebracht naar 75%. Vanaf het tweede kwartaal is de aandelenpositie voorzichtig opgehoogd richting de strategische benchmark. Gezien de financiële positie van TDV is hierbij omzichtig te werk gegaan. Hierdoor en door de stijging van de aandelenmarkten is de weging van aandelen opgelopen van 23% per eind 2008 naar 31,4% per einde van het boekjaar. De aankoop van aandelen is voor het grootste gedeelte gefinancierd uit de verkleining van de matching-portefeuille.

De aan het begin van het jaar aanwezige liquide middelen zijn gebruikt voor de aankoop van bedrijfsobligaties die aan het begin van het jaar zeer aantrekkelijke rendementen boden.

Het belang in vastgoed is vermindert door de verkoop van twee beursgenoteerde vastgoedfondsen en door de verkoop van een kantorenpannd.

Beleggingsresultaten

Na een slecht begin in de eerste twee maanden van het jaar, zetten financiële markten vanaf maart een opmerkelijk sterk herstel in. Hierdoor werd 2009 uiteindelijk voor TDV een goed beleggingsjaar. Het beleggingsresultaat in 2009 bedroeg 14,3% (2008: -12,6%). Op alle portefeuilles werd een positief resultaat behaald, met als uitschieters de aandelenportefeuille met een rendement van 27,0% (2008: -42,8%) en de portefeuille overige beleggingen met een rendement van 21,2% (2008: -19,6%).

Het rendement van de aandelenportefeuille werd gedrukt door het minder goede resultaat op private equity. De voor TDV belangrijke vastgoedportefeuille behaalde een rendement van 3,2% (2008: -1,0%). Dit is minder dan de netto opbrengsten uit verhuur, doordat de waarde van de vastgoedobjecten licht gedaald is. Naar schatting heeft de afdekking van de valuta (dollar, yen en pond sterling) het totale rendement met 0,2% positief beïnvloed. Het rendement van de portefeuille lag beduidend hoger dan het rendement van de strategische normportefeuille (8,6%). Zowel de matching-portefeuille als de returnportefeuille presterden beter dan de normportefeuille.

le. Binnen de return-portefeuille leverde de categorie overige beleggingen hiervoor de belangrijkste bijdrage. De aandelenportefeuille bleef achter bij de normportefeuille. Rendementen fluctueren sterk van jaar tot jaar. Over een periode van 5 jaar was het gemiddelde rendement van TDV 6,4% (inclusief renteafdekking) per jaar ten opzichte van 5,4% van de normportefeuille. In de afgelopen 5 jaar presteerde TDV 3 jaar beter en 2 jaar minder goed dan de normportefeuille.

bracht, dat met het bestuur besproken is. In het algemeen constateert de VC dat het bestuur goed functioneert. De VC heeft een aantal aandachtspunten geformuleerd en aanbevelingen gedaan ter verbetering van de besturing en de risicobeheersing van TDV. Het bestuur heeft deze ter harte genomen. Een aantal procedures is aangepast en veel aanbevelingen zijn inmiddels opgevolgd of zullen in de komende periode opgevolgd gaan worden.

Visitatiecommissie

In 2009 heeft TDV intern toezicht ingesteld. Daarbij is gekozen voor een visitatiecommissie (VC). De VC heeft een rapport uitge-

Verantwoordingsorgaan

Het verantwoordingsorgaan is van mening dat het bestuur in 2009 een verantwoord en evenwichtig beleid heeft gevoerd.

Overzicht beleggingen (in %)

Beleggingscategorie	Strategische Asset Allocatie 2009 (2008)	Beleggingsportefeuille ultimo 2009 (2008)	Rendement 2009 (2008)	Rendement benchmark 2009 (2008)
Matching-portefeuille (2008: obligaties)	(35)	16,0	3,5 (4,7)	1,2 (20,1)
Return-portefeuille		84,0	16,1	
Aandelen	32,5 (32,5)	31,4 (23,0)	27,0 (-42,8)	33,9 (-41,8)
Vastgoed	27,5 (25,0)	25,7 (29,9)	3,2 (-1,0)	1,9 (5,1)
Overige beleggingen	40 (7,5)	26,9 (6,9)	21,2 (-19,6)	1,5 (6,2)
Cash		-0,1 (6,0)		
TDV Portefeuille	100 (100)	100 (100)	14,3 (-12,3)	8,6 (5,1)

Meerjarenoverzicht

Aantal verzekerden per 31 december	2010	2009	2008	2007	2006	2005
Deelnemers		1.185	1.272	1.332	1.359	1.453
Gewezen deelnemers		2.023	1.984	2.622	2.849	3.039
Pensioengerechtigden		3.353	3.358	3.420	3.583	3.631
		6.561	6.614	7.374	7.791	8.123
Pensioenen (x € 1.000)						
Premies en koopsommen		5.462	4.462	4.668	4.178	6.238
Pensioenuitkeringen		18.730	19.105	18.245	17.342	16.955
Pensioenvermogen		333.505	305.613	363.411	367.647	346.657
Voorziening voor pensioenverplichtingen ¹⁾		325.045	319.124	276.401	296.246	302.753
Dekkingsgraad ¹⁾		102,6%	95,8%	131,4%	124,1%	114,5%
Vereiste dekkingsgraad ²⁾		118,2%	113,9%	119,1%	123,9%	123,0%
Beleggingen (in %)						
Totaal beleggingsresultaat ³⁾		14,3%	-16,3%	4,1%	11,1%	14,2%
Na renteafdekking		nvt	-12,6%	3,3%	10,8%	nvt
Pensioenuitvoeringsgegevens						
Franchise	17.514	17.375	16.902	16.611	16.406	16.203
Premie Ouderdomspensioen (% van pensioengrondslag)	18,3%	15,0%	15,0%	15,0%	12,4%	11,5%
Indexatie per 1 januari						
- Deelnemers	0,0%	0,0%	2,31%	1,25%	1,25%	0,55%
- Pensioengerechtigden/Gewezen deelnemers	0,0%	0,0%	2,85%	1,33%	1,00%	0,65%

¹⁾ De voorziening voor pensioenverplichtingen is inclusief de voorziening voor de regeling Sociaal Plan en de voorziening voor herververzekerde rechten.

²⁾ Tot en met 2006 is de vereiste (benodigde) dekkingsgraad bepaald op basis van de APP-toets. Vanaf 2007 gebeurt dit op basis van de FTK-toets.

³⁾ Vanaf 2009 wordt het rendement van de renteafdekking meegenomen in het totale beleggingsresultaat.